

Postavení a legislativa oboru AIM

MUDr. Michal Horáček
KARIM 2. LF UK a katedra AIM IPVZ
Praha

9. 9. 2024

Neznalost zákonů neomlouvá!

Vysvětlení principu. Laicky řečeno tedy tento princip znamená, že pokud se člověk dopustí jakéhokoli protiprávního jednání, není možné se vymlouvat, že nevěděl, že tak jedná. Povinností každého občana je seznámit se se zněním **všech** legislativních zákonů a porozumět jim.

Wikipedia

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Neznalost_zakona_neo...](https://cs.wikipedia.org/wiki/Neznalost_zakona_neomlouv%C3%A1)

Neznalost zákona neomlouvá - Wikipedie

občan má formálně ústavně zaručené právo na přehledné a srozumitelné právo a povinnost právo znát. Prakticky ovšem tuto povinnost nemůže splnit...
<http://www.lexperanto.cz/zasady/neznalost-zakona-neomlouva>

= informační web pro právníky

Portál » Judikatura » Ústavní soud zrušil zásadu neznalost práva neomlouvá

Ústavní soud zrušil zásadu neznalost práva neomlouvá

🕒 01.04.2016 / 00:00

Ústavní soudci přelomovým nálezem označili za překonanou právní zásadu *ignorantia iuris non excusat* (neznalost práva neomlouvá).

Mgr. Martin Eliášek

právník-analytik oddělení právních systémů ATLAS consulting sp...

➦ Sdílet článek

Jak je obecně známo, právních předpisů, nařízení a regulací je vydáváno stále víc a víc. Došlo to tak daleko, že i Ústavním soudcům došla trpělivost a se slovy "V tom se přece nikdo nemůže vyznat!" vydali jednomyslně plenární nález, kterým zásadu *ignorantia iuris non excusat* (neznalost práva neomlouvá) označili za překonanou.

Nález *sp. zn. Apr II/2016* nebyl dosud na webu Ústavního soudu zveřejněn. Podle tiskového oddělení Ústavního soudu bude z důvodu jeho velkého právního významu vyhlášen formou rapové písničky s názvem *V tom se ani prase nevyzná*.

ČESKÁ LÉKAŘSKÁ KOMORA
CAMERA MEDICA BOHEMICA

ČLK

PRO LÉKAŘE

PRO VEŘEJNOST

KNIHOVNA ZDRAVOTNICKÉ LEGISLATIVY

<https://www.lkcr.cz/knihovna-zdravotnicke-legislative>

DOMŮ > PRO LÉKAŘE > KNIHOVNA ZDRAVOTNICKÉ LEGISLATIVY

MEZINÁRODNÍ SMLOUVY

ÚSTAVA A LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD

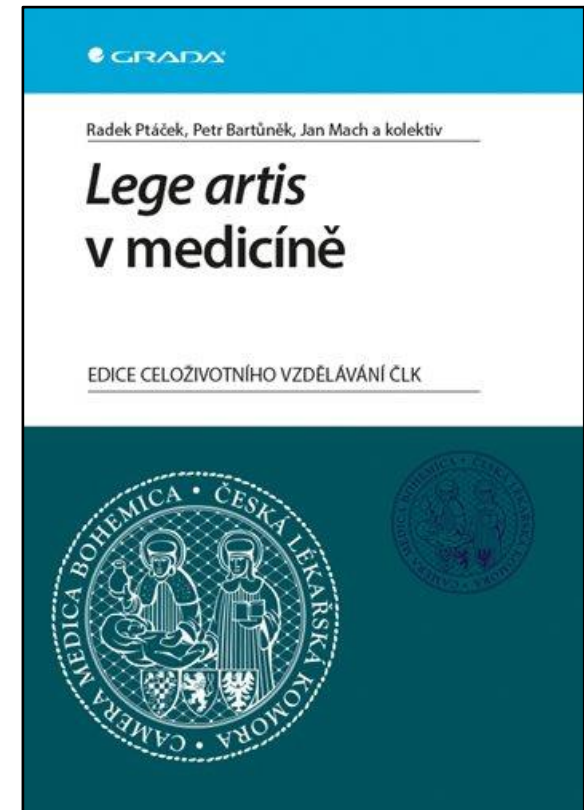
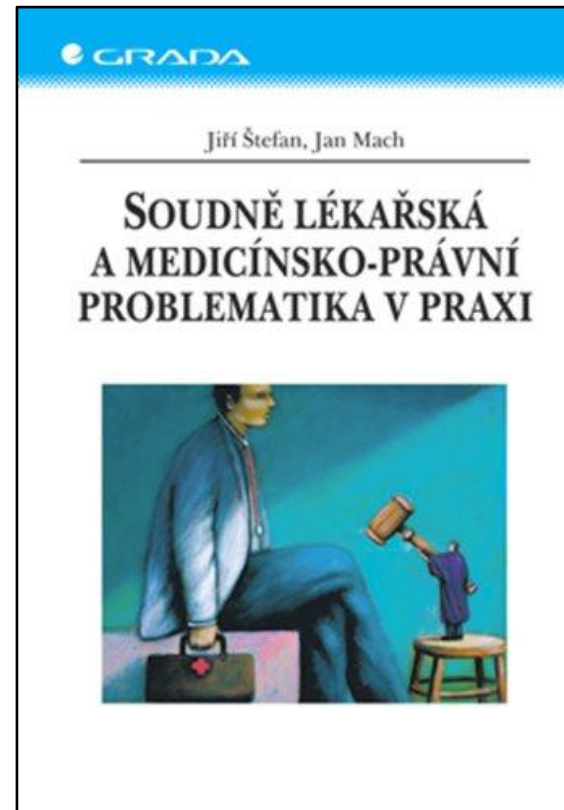
OBECNÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY

POSKYTOVÁNÍ ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB

ZPŮSOBILOST K VÝKONU

VEŘEJNÉ ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

(E-)knihy pro lékaře

E-zdroje

www.zakonyprolidi.cz

The screenshot displays the website's search interface. At the top left, the logo reads "ZÁKONY PRO LIDI". Below it, a purple bar contains the text "Sbírka zákonů". In the top right corner, there are three icons: a hamburger menu, a user icon with the text "Přihlásit", and a question mark. A horizontal navigation bar below the logo contains five tabs: "Sbírka zákonů" (selected), "Monitor změn zákonů", "Mezinárodní smlouvy", "Právo Evropské unie", and "Rozhodnutí soudů". The main search area features a search bar with the input "372/2011" and a blue "Vyhledat" button. Below the search bar, a snippet of search results is visible: "např: 89/2012 § 1000 odst 1, §1000 o1 OZ, OZ p1000 o1, Občanský zákoník, 89/12 ...". To the right of the search bar is a promotional graphic with a lighthouse and the text "Váš maják v moři paragrafů". At the bottom of the search area, it shows "26 výsledků hledání", a sorting dropdown set to "Podle textové shody", and a "Na stránku" dropdown set to "50". At the very bottom, there are two links: "Zpřesnění / filtry" and "Rychlé tipy". A vertical purple banner on the left side of the page contains the text "Objednat předplatné PLUS za 1 890 Kč / rok".

ČESKÁ LÉKAŘSKÁ KOMORA
CAMERA MEDICA BOHEMICA

ČLK

PRO LÉKAŘE

<https://www.lkcr.cz/rychla-pravni-pomoc>

DOMŮ > PRO LÉKAŘE > PRÁVNÍ KANCELÁŘ > RYCHLÁ PRÁVNÍ POMOC

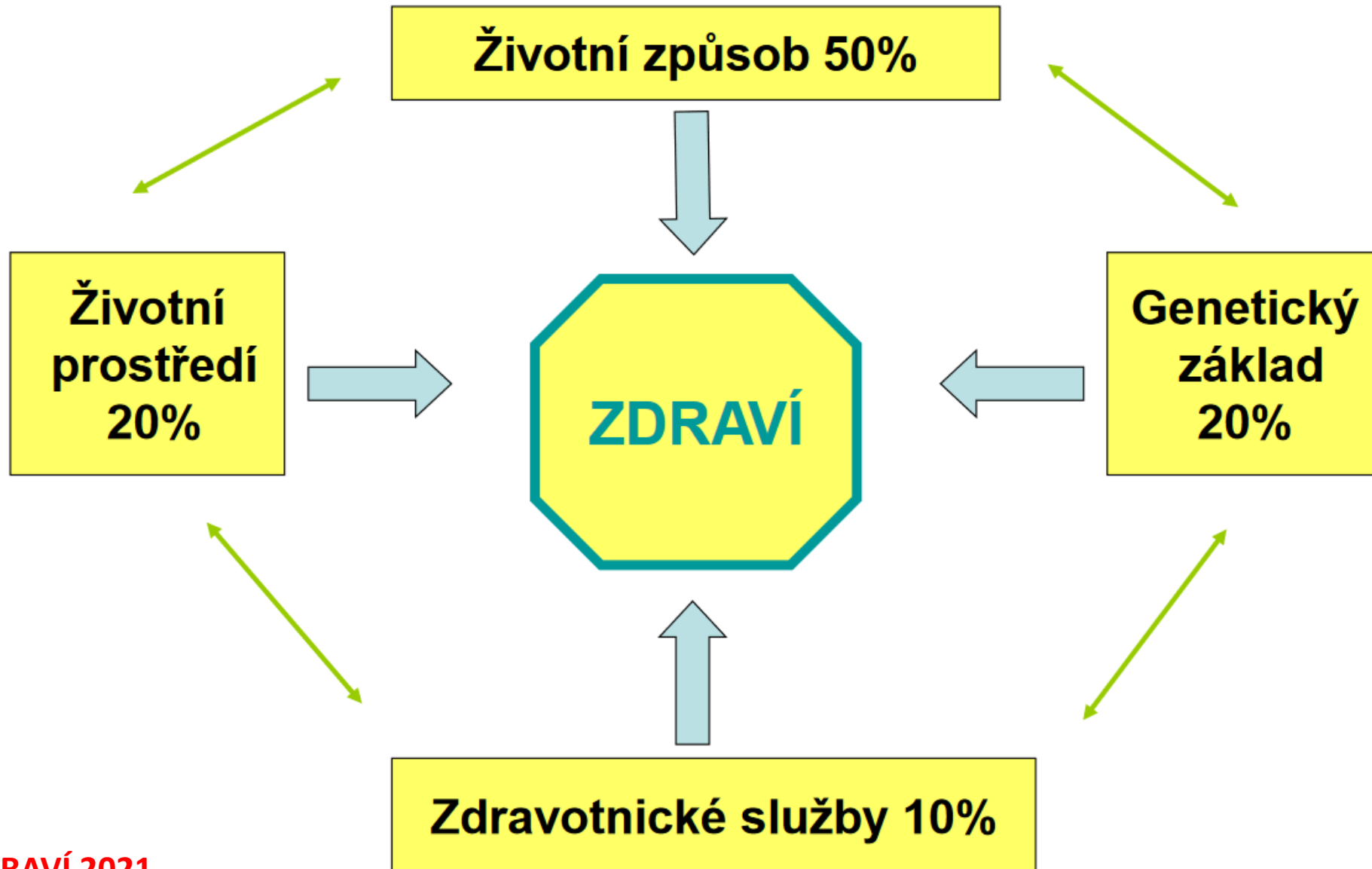
Právní oddělení zřídilo pro členy ČLK Rychlou linku právní pomoci na tel. č. +420 721 455 456. Tato linka má charakter tísňové linky a je "indikována" pouze v těchto případech:

- proti lékaři bylo zahájeno trestní stíhání nebo na něho bylo podáno trestní oznámení
- proti lékaři byla podána žaloba u soudu v souvislosti s výkonem lékařského povolání (např. o náhradu škody)
- lékař obdržel výpověď z pracovního poměru
- zdravotní pojišťovna vypověděla lékaři smlouvu o poskytování a úhradě zdravotní péče
- příslušný správní orgán vydal rozhodnutí o zrušení oprávnění k poskytování zdravotních služeb

Zdraví a nemoc

- **WHO 1946:** stav úplné tělesné, duševní a sociální pohody, který je výsledkem souladu ve vzájemném působení organismu a prostředí, nikoliv pouze nepřítomnost nemoci či vady.
- **WHO 1984:** stav, který na jedné straně umožňuje lidem poznat vlastní cíle a uspokojovat potřeby, na druhé straně reagovat na změny a vyrovnávat se se svým prostředím. Zdraví se tedy chápe jako zdroj každodenního života a ne jako cíl života.
- „**Zdraví** je celkový (tělesný, psychický, sociální a duchovní) stav člověka, který mu umožňuje dosahovat optimální kvality života a není překážkou obdobnému snažení druhých lidí.“ (Křivohlavý, 2001)
- **Nemoc:** stav organismu vznikající působením zevních či vnitřních okolností narušujících jeho správné fungování a rovnováhu (Hnízdil J: „ne-moc“)

Co ovlivňuje zdraví lidí?

Strategie ZDRAVÍ 2021

Principy lékařské etiky

- **autonomie**

Každý svéprávný dospělý má právo rozhodnout, co bude s jeho tělem.

Cardozo B. Basic right to consent to medical care – Schlendorff vs the Society of the New York Hospital, 211 NY 125 105 NE 92 1914 LEXUS 1028 (1914)

- **beneficence (konat dobro)**

„*Primum non nocere!*“

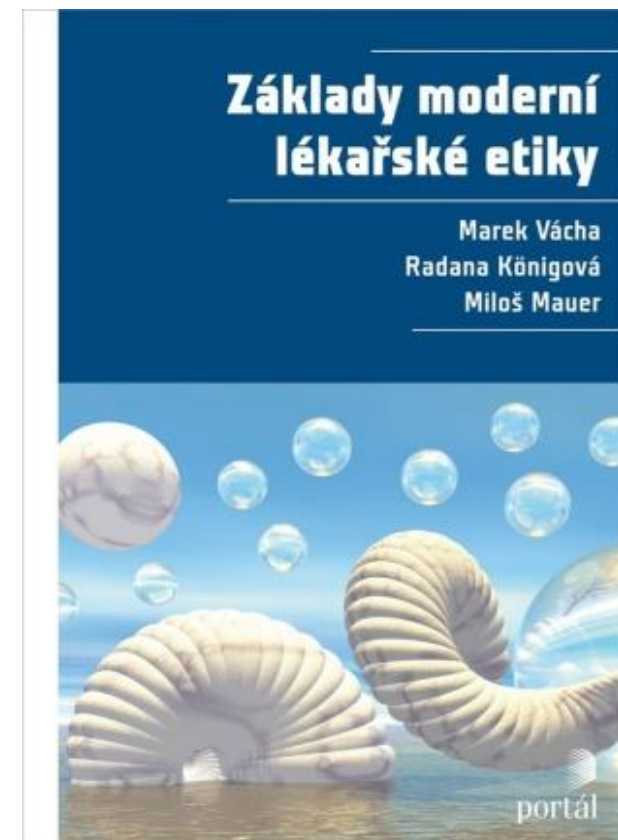
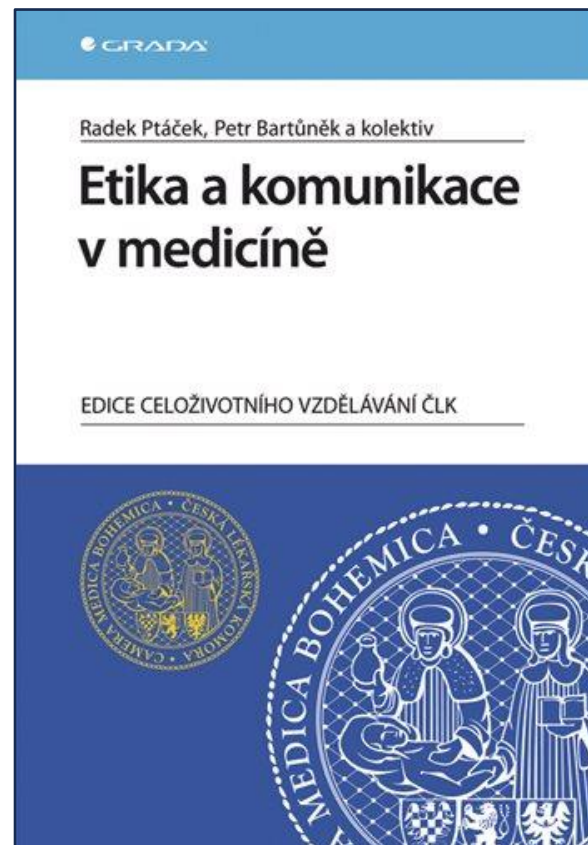
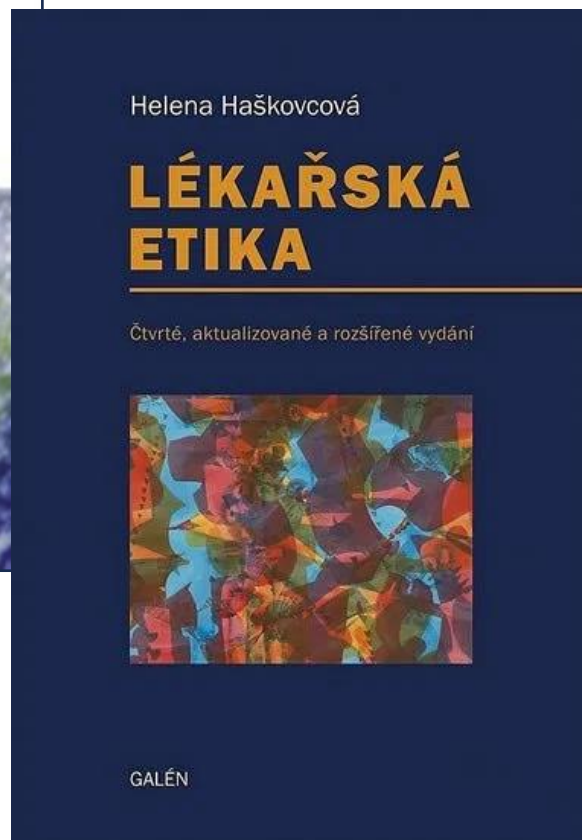
- **nonmaleficence (neškodit)**

„*Salus aegroti suprema lex.*“

Hippokrates
460-370 př. n. l

- **spravedlnost**

srovnávání potřeb jednotlivců nebo skupin lidí v případě omezených zdrojů, nebo na základě určitého klíče bez komparace

Právní předpisy důležité pro lékaře

primární právní normy:

- nadnárodní právní normy a ústavní zákony, např.:
 - **Listina základních práv a svobod 2/1993 Sb.** ve znění pozdějších předpisů
 - Úmluva o lidských právech a biomedicíně Sdělení 96/2001 Sbírky mezinárodních smluv
 - Úmluva o právech dítěte (tj. mladší 18 let, není-li dosaženo zletilosti dříve) v ČR Sdělení 104/1991 Sb.
- zákony (viz dále)
- zákonná opatření Senátu

právní síla a kolizní pravidla

• sekundární právní normy:

- nařízení vlády
- vyhlášky ministerstev, státních a samosprávných orgánů
- stavovské předpisy ČLK
- doporučené postupy odborných spol. (www.csarim.cz)
(závazné jsou postupy podle právního předpisu – zákon, vyhláška – či dle stanoviska ČLK, jinak nezávazné, nutné však dokumentovat, proč bylo případně postupováno jinak!)

Listina základních práv a svobod 2/1993 Sb.

Hlava druhá, oddíl 1: Základní lidská práva a základní svobody, oddíl 2: Politická práva

- čl. 5: Každý je způsobilý mít práva.
- čl. 6: Každý má právo na život. Nikdo nesmí být zbaven života.
- čl. 7: Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena.
- čl. 8: Osobní svoboda je zaručena.
- čl. 9: Nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám.
- čl. 10: Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno. Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.
- čl. 11: Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.
- čl. 12: Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.
- čl. 13: Listovní tajemství
- čl. 14-16: Svoboda pohybu, pobytu, myšlení, svědomí, vyznání jsou zaručeny.

Právní předpisy důležité pro lékaře

- **ústavní zákony** (kvalifikovaná většina, tj. 60 % všech poslanců a senátorů)
- **zákony** (nadpoloviční většina přítomných poslanců; **1675 zdrav. z.**), **např.:**
 - **372/2011 o zdravotních službách** (= ZZS, bývalý zákon 20/1966 o zdraví lidu)
 - 373/2011 o specifických zdravotních službách, transplantační z. 285/2002, z. o UPT **66/1986!**
 - 374/2011 o zdravotnické záchranné službě, z. o léčivech 378/2007
 - 48/1997 o veřejném zdravotním pojištění
 - **95/2004 o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu povolání lékařů a farmaceutů** (nelékaři z. 96/2004) ve znění pozdějších předpisů (8 změn, novela z. 67/2017)
 - **zákoník práce** 262/2006, aktuální znění je verze 59
 - **občanský zákoník** 89/2012, verze 13, **trestní zákoník** 40/2009, verze 42
- nařízení vlády, např. 97/2023 Sb. o oborech spec. vzdělávání a označení odborností
- vyhlášky, např. 118/2018 o atestační zkoušce mění vyhl. 188/2009
- stavovské předpisy ČLK (disciplinární ř., licenční ř., etický kodex, odb. posudky VR aj.)

Práva pacienta (& 28, zákon 372/2011)

(1) Zdravotní služby lze pacientovi poskytnout pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanoví-li tento zákon jinak.

(2) Pacient má právo na poskytování zdravotních služeb na náležité odborné úrovni.

(3) Pacient má při poskytování zdravotních služeb dále právo

a) na úctu, důstojné zacházení, na ohleduplnost a respektování soukromí při poskytování zdravotních služeb v souladu s charakterem poskytovaných zdravotních služeb,

b) zvolit si poskytovatele oprávněného k poskytnutí zdravotních služeb, které odpovídají zdravotním potřebám pacienta, a zdravotnické zařízení, pokud tento zákon nebo jiné právní předpisy nestanoví jinak,

c) vyžádat si konzultační služby od jiného poskytovatele, popřípadě zdravotnického pracovníka, než který mu poskytuje zdravotní služby; to neplatí, jde-li o poskytování neodkladné péče nebo o osoby ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence,

d) být seznámen s vnitřním řádem zdravotnického zařízení lůžkové nebo jednodenní péče (dále jen „vnitřní řád“),

e) na

1. nepřetržitou přítomnost zákonného zástupce, popřípadě osoby určené zákonným zástupcem, pěstouna nebo jiné osoby, do jejíž péče byl pacient na základě rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu svěřen, je-li nezletilou osobou,

2. nepřetržitou přítomnost opatrovníka, popřípadě osoby určené opatrovníkem, je-li osobou, jejíž svéprávnost je omezena tak, že není způsobilá posoudit poskytnutí zdravotních služeb, popřípadě důsledky jejich poskytnutí (dále jen „pacient s omezenou svéprávností“),

3. přítomnost osoby blízké nebo osoby určené pacientem,

a to v souladu s jinými právními předpisy a vnitřním řádem, a nenaruší-li přítomnost těchto osob poskytnutí zdravotních služeb; to neplatí, jde-li o osoby ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence; tím není dotčen § 47 odst. 1 písm. b),

„druhý názor“

Náležitá odborná úroveň, tj. „lege artis“

- **§ 4 odst. 5 ZZS 372/2011:** *poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti.*
- **rozpor:** poskytovat péči na úrovni současných dostupných (VČ v časopise!) poznatků lékařské vědy x vejít se do regulací a limitů počtu výkonů či předepsaných přípravků
- správnost postupu posuzuje znalec (<https://seznat.justice.cz>, vyhl. 505/2020 seznam znaleckých odvětví)
- posuzuje se ex ante, nikoliv ex post; zda lege artis, zda porušil povinnost, zda příčinná souvislost?
- „**vitium artis**“ = stav, kdy výsledek poskytované péče není takový jaký je požadován, ale nevznikl chybným postupem, tedy nevznikl postupem lékaře non lege artis, jde o „selhání v medicínském umění“, může být dáno pacientem, metodou či zdravotnickým pracovníkem (důležitý je **záznam**)
- postup **non lege artis** dle judikátu NS ČR 2005 není chybná diagnóza, nýbrž nevyužití základních dg. metod, které byly v daném místě a čase dostupné a které lékař využít měl a mohl (dokumentace!)

Náležitá odborná úroveň, tj. „lege artis“

- lékař musí být obeznámen s odbornými postupy a správnou medicínskou praxí
- měl by mít i základní právní povědomí
- musí umět **komunikovat** s pacienty a jejich rodinami a osobami blízkými (!)
- **velmi pečlivě vedená dokumentace** jak z odborného hlediska, tak z hlediska legislativních požadavků
- v dokumentaci je nutné vždy náležitě zaznamenat dané okolnosti a zdůvodnit postupy, případně důvody odchýlení se od běžné praxe
- nedostatečně či fakticky špatně vedená dokumentace je negativním podkladem důkazního řízení
- **„ručíme za postup, nikoliv za výsledek“**

Práva pacienta

(& 28 pokračování, zákon 372/2011)

- f)** být předem informován o ceně poskytovaných zdravotních služeb nehrazených nebo částečně hrazených z veřejného zdravotního pojištění a o způsobu jejich úhrady, pokud to jeho zdravotní stav umožňuje,
- g)** znát jméno, popřípadě jména, a příjmení zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků přímo zúčastněných na poskytování zdravotních služeb a osob připravujících se u poskytovatele na výkon zdravotnického povolání, které jsou při poskytování zdravotních služeb přítomny, popřípadě provádějí činnosti, které jsou součástí výuky,
- h)** odmítnout přítomnost osob, které nejsou na poskytování zdravotních služeb přímo zúčastněny, a osob připravujících se na výkon povolání zdravotnického pracovníka,
- i)** přijímat návštěvy ve zdravotnickém zařízení lůžkové nebo jednodenní péče, a to s ohledem na svůj zdravotní stav a v souladu s vnitřním řádem a způsobem, který neporušuje práva ostatních pacientů, pokud tento zákon nebo jiný právní předpis nestanoví jinak,
- j)** přijímat ve zdravotnickém zařízení lůžkové nebo jednodenní péče duchovní péči a duchovní podporu od duchovních církví a náboženských společností registrovaných v České republice nebo od osob pověřených výkonem duchovenské činnosti (dále jen „duchovní“) v souladu s vnitřním řádem a způsobem, který neporušuje práva ostatních pacientů, a s ohledem na svůj zdravotní stav, nestanoví-li jiný právní předpis jinak; návštěvu duchovního nelze pacientovi odepřít v případech ohrožení jeho života nebo vážného poškození zdraví, nestanoví-li jiný právní předpis jinak,
- k)** na poskytování zdravotních služeb v co nejméně omezujícím prostředí při zajištění kvality a bezpečí poskytovaných zdravotních služeb.

Informace o zdravotním stavu pacienta a o navržených zdravotních službách (z. 372/2011)

§ 31

(1) Poskytovatel je povinen

- a) zajistit, aby byl pacient srozumitelným způsobem v dostatečném rozsahu informován o svém zdravotním stavu a o navrženém individuálním léčebném postupu a všech jeho změnách (dále jen „informace o zdravotním stavu“),
- b) umožnit pacientovi nebo osobě určené pacientem klást doplňující otázky vztahující se k jeho zdravotnímu stavu a navrhovaným zdravotním službám, které musí být srozumitelně zodpovězeny.

(2) Informace o zdravotním stavu podle odstavce 1 obsahuje údaje o

- a) příčině a původu nemoci, jsou-li známy, jejím stadiu a předpokládaném vývoji,
- b) účelu, povaze, předpokládaném přínosu, možných důsledcích a rizicích navrhovaných zdravotních služeb, včetně jednotlivých zdravotních výkonů,
- c) jiných možnostech poskytnutí zdravotních služeb, jejich vhodnosti, přínosech a rizicích pro pacienta,
- d) další potřebné léčbě,
- e) omezeních a doporučeních ve způsobu života s ohledem na zdravotní stav a
- f) možnosti

1. vzdát se podání informace o zdravotním stavu podle § 32 a

2. určit osoby podle § 32 a 33 nebo vyslovit zákaz o podávání informací o zdravotním stavu podle § 33.

Informace o zdravotním stavu je pacientovi sdělena při přijetí do péče a dále vždy, je-li to s ohledem na poskytované zdravotní služby nebo zdravotní stav pacienta účelné.

(3) Informaci o zdravotním stavu podává ošetřující zdravotnický pracovník způsobilý k poskytování zdravotních služeb, kterých se podání informace týká; ošetřující zdravotnický pracovník provede do zdravotnické dokumentace záznam o tom, že byla informace podána.

(4) Informace o zdravotním stavu se nepodá pacientovi, který v důsledku svého zdravotního stavu není schopen poskytované informace vůbec vnímat.

(5) Jde-li o nezletilého pacienta nebo pacienta s omezenou svéprávností, právo na informace o zdravotním stavu a právo klást otázky náleží zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi pacienta a pacientovi, je-li k takovému úkonu přiměřeně rozumově a volně vyspělý.

(6) Jestliže to zdravotní stav nebo povaha onemocnění pacienta vyžadují, je poskytovatel oprávněn sdělit osobám, které budou o pacienta osobně pečovat, informace, které jsou nezbytné k zajištění této péče nebo pro ochranu jejich zdraví.

Informovaný (kvalifikovaný) souhlas a nesouhlas (reverz)

- žaloba za pochybení x za porušení patientských práv (tj. hl. právo na info)
- pacient má právo být informován:
 - účel a povaha zákroku, alternativy, důsledky, rizika
 - **přípustné riziko (viz dále)**
- **informovaný nesouhlas:**
 - nutné poučení o důsledcích odmítnutí zákroku
 - a písemné prohlášení, že pacient vzalo důsledky odmítnutí na vědomí, tzv. **negativní reverz**
 - odmítá-li pacient podepsat, podepíše přítomný svědek

Přípustné riziko dle § 31 tr. z. 40/2009

§ 31

Přípustné riziko

(1) Trestný čin nespáchá, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.

(2) Nejde o přípustné riziko, jestliže taková činnost ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by jí byl dán k ní v souladu s jiným právním předpisem souhlas, nebo výsledek, k němuž směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika, anebo provádění této činnosti zřejmě odporuje požadavkům jiného právního předpisu, veřejnému zájmu, zásadám lidskosti nebo se přičí dobrým mravům.

např. přerušení žlučovodu při laparoskopii, perforace střeva při kolonoskopii, jícnu při TEE apod.

Povinnosti pacienta (& 41, zákon 372/2011)

Povinnosti pacienta a jiných osob

§ 41

(1) Pacient je při poskytování zdravotních služeb povinen

- a) dodržovat navržený individuální léčebný postup, pokud s poskytováním zdravotních služeb vyslovil souhlas,
- b) řídit se vnitřním řádem,
- c) uhradit poskytovateli cenu poskytnutých zdravotních služeb nehrazených nebo částečně hrazených z veřejného zdravotního pojištění nebo jiných zdrojů, které mu byly poskytnuty s jeho souhlasem,
- d) pravdivě informovat ošetřujícího zdravotnického pracovníka o dosavadním vývoji zdravotního stavu, včetně informací o infekčních nemocech¹⁶⁾, o zdravotních službách poskytovaných jinými poskytovateli, o užívání léčivých přípravků, včetně užívání návykových látek, a dalších skutečnostech podstatných pro poskytování zdravotních služeb,
- e) nepožívat během hospitalizace alkohol nebo jiné návykové látky a podrobit se na základě rozhodnutí ošetřujícího lékaře v odůvodněných případech vyšetřením za účelem prokázání, zda je nebo není pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek.

Prokázat totožnost (lze vyžádat průkaz totožnosti i u návštěvy k hospitalizovanému pacientovi).

Povinnosti (§ 49) a práva (§ 50) zdrav. pracovníka

- poskytovat zdravotní služby, ke kterým získal odbornou nebo specializovanou způsobilost
- poskytovat neprodleně první pomoc a plnit další stanovené povinnosti
- získat od pacienta, kterému má poskytnout zdravotní služby, informace, že je nosičem infekční nemoci podle Zákona o ochraně veřejného zdraví a o dalších závažných skutečnostech týkající se pacientova zdravotního stavu.
- neposkytnout zdravotní služby v případě, že by došlo jejich poskytováním k přímému ohrožení jeho života nebo vážnému ohrožení jeho zdraví.
- může odmítnout poskytnutí zdravotních služeb v případě, že by poskytnutí odporovalo jeho svědomí nebo náboženskému vyznání – poskytovatel zajistí jiného zdravotníka nebo zajistí poskytovatele.
- nemůže odmítnout, pokud by odmítnutím došlo k ohrožení života nebo vážnému ohrožení jeho zdraví.
- za podání transfuze proti vůli pacienta může být žaloba (léčba krví § 26 z. 373/2011)

Zdravotnická dokumentace

Část šestá ZZS 373/2011, hlava II, & 53-69 a vyhláška 98/2012 o zdrav. dokumentaci

- forma listinná nebo elektronická za splnění definovaných podmínek
- & 54, čl. 2: musí být vedena průkazně, pravdivě, čitelně a musí být průběžně doplňována. Zápisy se provádějí bez zbytečného odkladu. Jde-li o poskytování akutní lůžkové péče, zápis o aktuálním zdravotním stavu pacienta se provádí nejméně jednou denně.
- stav pacienta → ordinace a pokyny (akce + reakce), komunikace s pac., ev. s rodinou
- datum a jmenovka, nebo čitelný přepis jména
- opravy zápisů ve zdravotnické dokumentaci se provádí novým zápisem. Zápis se opatří uvedením data opravy a dalšími náležitostmi podle odstavce 3. Původní zápis musí zůstat čitelný.
- **epikríza** nejméně jednou za 7 dnů (vyhl. 98/2012)

Dokumentace anesteziologické péče

vyhl. 98/2012 definuje jen anesteziologický záznam

Praxe:

- Předanestetické vyšetření + premedikace + informovaný souhlas pacienta s anest. péčí
- Anesteziologický záznam
- Anesteziologická průvodka
- „Pojišťovna“
- Perioperační bezpečnostní procedura (WHO safety checklist)
- Dokument o propuštění ze ZZ v ambulantní anestezii

- Forma dokumentace se může lišit mezi ZZ, obsah vyplývá ze zákona, resp. vyhlášky
- Forma dána směrnicí ZZ, při akreditaci musí odpovídat

Zdravotnická dokumentace

& 65 Nahlížení do zdravotnické dokumentace, pořizování jejích výpisů nebo kopií

(1) Do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi mohou v přítomnosti zaměstnance pověřeného poskytovatelem nahlížet, pořizovat si její výpisy nebo kopie, pouze v rozsahu záznamu popisu příznaků onemocnění, diagnózy, popisu terapeutického přístupu a interpretace výsledků testů.

- a) pacient, zákonný zástupce nebo opatrovník pacienta;
- b) osoby určené pacientem, zákonným zástupcem nebo opatrovníkem pacienta, pěstoun nebo jiná pečující osoba;
- c) osoby blízké zemřelému pacientovi v rozsahu stanoveném v § 33 odst. 4;

(2) Do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi mohou **bez jeho souhlasu** nahlížet, jestliže je to v zájmu pacienta nebo jestliže je to potřebné pro účely vyplývající z tohoto zákona nebo jiných právních předpisů, a to v nezbytném rozsahu,

- a) osoby se způsobilostí k výkonu zdravotnického povolání a jiní odborní pracovníci v přímé souvislosti s poskytováním zdravotních služeb, kteří jsou zaměstnanci poskytovatele, a další zaměstnanci poskytovatele v rozsahu nezbytně nutném pro výkon povolání, a dále z důvodu splnění úkolů podle tohoto zákona nebo jiných právních předpisů a při hodnocení správného postupu při poskytování zdravotních služeb...atd.

& 66 stanoví lhůty, do 30/resp. 15 dnů, v přítomnosti zdrav. prac., kopii předat osobně!, záznam o nahlížení

Právní odpovědnost lékaře (TOP+SDS)

- **trestní** (za trestné činy definované trestním zákoníkem, tj. za přečiny [nedbalostní a tr. č. se sazbou ≤ 5 let] a zločiny)
- **občansko-právní** (za škodu a za zásah do práva na ochranu osobnosti)
- **pracovně-právní** (za škodu zaměstnavateli, limit 4,5násobek průměrného měsíc. výdělku, neplatí, pokud úmyslně nebo pod vlivem)
- **správní** (vůči orgánům státní správy)
- **disciplinární** (vůči ČLK za odbornost postupu a etiku výkonu)
- **smluvní** (za dodržení závazků)

Podmínky právní odpovědnosti

- porušení právní povinnosti (povinnost stanoví zákon, tj. zde nejč. lege artis)
- vznik škody
- příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a vznikem škody
- zavinění (není-li prokázáno, nemůže právní odpovědnost nastat)
 - úmyslné
 - úmysl přímý: **chtěl** porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem (= ...)
 - úmysl nepřímý, eventuální: **věděl**, že může způsobit... **a byl s tím srozuměn**
 - z nedbalosti (ev. hrubé, jestliže přístup pachatele svědčí o zřejmé bezohlednosti)
 - vědomá: **věděl**, že může... **a spoléhal**, že takové porušení nezpůsobí
 - nevědomá: **nevěděl**, že může..., **ač vědět měl a mohl**

Odpovědnost za výsledek = objektivní odpovědnost

- byl použit léčivý přípravek, přístroj, nástroj, a to i správně a indikovaně ale
- vznikla škoda (újma na zdraví, smrt) způsobená povahou věci
- existuje příčinná souvislost
- nerozhoduje, zda došlo k odbornému pochybení a netřeba prokazovat zavinění

Ochrana osobních údajů

- Úmluva o lidských právech a biomedicíně (čl. 10), Listina základních práv a svobod i zákon o ZZS 372/2011 (§ 51):
„Poskytovatel zdravotních služeb je povinen zachovat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb.“
 - existují definované výjimky (zajištění návaznosti péče, konzultace, zproštění pacientem)
- v dokumentaci uvést osobu oprávněnou získávat informace o stavu pacienta!
- pozor na prostředí „velké vizity“ či „premedikace“ v přítomnosti mnoha osob!
- **porušení povinné mlčenlivosti je trestný čin** (§ 180 tr. z. **neoprávněné nakládání s osobními údaji**, odnětí svobody až 3 léta či zákaz činnosti, ev. 1-5 let) a správní delikt (§ 116 odst. 4 písm. d ZZS 372/2011)
hrozí i disciplinární a občansko-právní sankce

Ochrana osobních údajů

- aktivní oznamovací povinnost (místně příslušnému obvodnímu soudu do 24 h):
 - při převzetí pacienta bez jeho písemného souhlasu do ústavní péče ze zákonných důvodů;
 - při omezení pacienta ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem až během léčby
- hospitalizace bez souhlasu pacienta:
 - při pravomocném rozhodnutí soudu o uložení ochranného léčení formou lůžkové péče
 - při nařízení vyšetření zdravotního stavu podle tr. ř.
 - při nařízené izolaci, karanténě nebo léčení podle zákona o ochraně veřejného zdraví
 - případě bezprostředního ohrožení sebe nebo svého okolí u stavů spojených s duševními poruchami či návykovými látkami
 - při stavu nouze vyžadující poskytnutí neodkladné péče bez možnosti získat souhlas pacienta
 - u nezletilých či pac. S omezenou svéprávností při podezření na týrání, zneužívání, zanedbávání

Trestné činy

související s výkonem povolání lékaře (trest. zák.)

Hlava I (& 140-167), např.:

- trestné činy proti životu:
 - vražda (&140), zabití (& 141), vražda novorozeného dítěte matkou (& 142)
 - **usmrcení z nedbalosti (& 143), účast na sebevraždě (& 144)**
- trestné činy proti zdraví:
 - těžké ublížení na zdraví (& 145, 3-10 let)
 - ublížení na zdraví (& 146, 6 měsíců-3 léta), z omluvitelné pohnutky (& 146a)
 - **těžké ublížení na zdraví z nedbalosti (& 147, ≤ 2 léta nebo zákaz činnosti)**
 - **ublížení na zdraví z nedbalosti (& 148, ≤ 1 rok nebo zákaz činnosti)**
- trestné činy ohrožující život nebo zdraví:
 - **neposkytnutí první pomoci (& 150, ≤ 2 léta), řidičem dopravního prostředku (& 151, ≤ 5 let)**
- trestné činy proti těhotenství ženy (& 159-& 163)
 - nedovolené přerušování těhotenství bez souhlasu, se souhlasem, pomoc k UPT, svádění k UPT, &163
- trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány

Rozlišení pojmů (trestní zákoník, § 122)

- **ublížení na zdraví:** stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu (tj. **≥ 7 dnů**), obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření.
- **těžká újma na zdraví:** jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění
 - a) zmrzačení,
 - b) ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti,
 - c) ochromení údu,
 - d) ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí,
 - e) poškození důležitého orgánu,
 - f) zohyždění,
 - g) vyvolání potratu nebo usmrcení plodu,
 - h) mučivé útrapy, nebo
 - i) delší dobu trvající porucha zdraví (**≥ 6 týdnů**)
- **drobná újma na těle:** přestupek proti občanskému soužití

Rozlišení pojmů

přestupek x přečin x trestný čin

- **přestupek:** společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen (přestupkový zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich), a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li ovšem o trestný čin. Nejprve se tedy musí posoudit, zda je naplněna skutková podstata některého trestného činu, a až v případě, když se o trestný čin nejedná, posuzuje se, zda se jedná o přestupek.
- základním rozdílem mezi **trestným činem** a přestupkem je **míra škodlivosti**.
 - u majetkových trestných činů hranice výše způsobené škody
 - u trestných činů ublížení na zdraví:
 - délka dočasné pracovní neschopnosti,
 - rozsah způsobené škody na zdraví (ublížení na zdraví, těžká újma na zdraví)
 - forma a intenzita útoku (agresivní útok, vedený na důležitý lidský orgán, útok se zbraní atd.).
- konkrétní přestupky upravuje zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, případně i zvláštní zákony, které mají před tímto zákonem přednost (např. z. o provozu na pozemních komunikacích apod.)
- **přečiny** jsou všechny **nedbalostní trestné činy** a ty **úmyslné trestné činy**, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s **horní hranicí trestní sazby do 5 let**.

Dříve vyslovené přání

- Úmluva o lidských právech a biomedicíně 96/2001 Sb. m. s., čl. 9:
„Bude brán zřetel na dříve vyslovená přání pacienta ohledně lékařského zákroku, pokud pacient v době zákroku není ve stavu, kdy může vyjádřit své přání.“
- Zákon o zdravotnických službách 372/2011, & 36, čl. 1-6:

Dříve vyslovené přání

(1) Pacient může pro případ, kdy by se dostal do takového zdravotního stavu, ve kterém nebude schopen vyslovit souhlas nebo nesouhlas s poskytnutím zdravotních služeb a způsobem jejich poskytnutí, tento souhlas nebo nesouhlas předem vyslovit (dále jen „dříve vyslovené přání“).

(2) Poskytovatel bude brát zřetel na dříve vyslovené přání pacienta, má-li ho k dispozici, a to za podmínky, že v době poskytování zdravotních služeb nastala předvídatelná situace, k níž se dříve vyslovené přání vztahuje, a pacient je v takovém zdravotním stavu, kdy není schopen vyslovit nový souhlas nebo nesouhlas. Bude respektováno jen takové dříve vyslovené přání, které bylo učiněno na základě písemného poučení pacienta o důsledcích jeho rozhodnutí, a to lékařem v oboru všeobecné praktické lékařství, u něhož je pacient registrován, nebo jiným ošetřujícím lékařem v oboru zdravotní péče, s níž dříve vyslovené přání souvisí.

(3) Dříve vyslovené přání musí mít písemnou formu a musí být opatřeno úředně ověřeným podpisem pacienta. Součástí dříve vysloveného přání je písemné poučení podle odstavce 2.

Některé další situace

- **Stav nouze vyžadující neodkladná řešení:** čl. 8 Úmluvy na ochranu lidských práva Sdělení 96/2001 Sb. m. s.

Pokud v situacích nouze nelze získat příslušný souhlas, jakýkoliv nutný lékařský zákrok lze provést okamžitě, pokud je nezbytný pro prospěch zdraví dotyčné osoby.

- **Za jakých podmínek může lékař neresuscitovat pacienta?**

Tempus medicorum 10/2023

- **Transfuze u Svědků Jehovových** (= dříve vyslovené přání)

Černá Pařízková R: Svědkové Jehovovi – část 1 a 2 (eticko-právní problematika)

Anest intenziv. Med 2015;26(2): 112-115

Anest intenziv. Med 2015;26(3): 188-193

- **Přítomnost zákonného zástupce pacienta v průběhu výkonu**

Zákon 372/2011, § 28 Práva pacienta, odst. 3, písmeno e:

*právo na nepřetržitou přítomnost zákonného zástupce (dítě), opatrovníka (nesvéprávný) nebo osoby blízké nebo osoby určené pacientem, a to v souladu s jinými právními předpisy a vnitřním řádem, a **nenaruší-li přítomnost těchto osob poskytnutí zdravotních služeb***

Operační tým, zodpovědnost chirurga a anesteziologa

- Podle současného právního pohledu neexistuje žádná objektivní odpovědnost vedoucího operačního týmu za výsledek, resp. za eventuální nezdár.
- I v případě operačního týmu existuje odpovědnost každého jednotlivého pracovníka za jím způsobenou zaviněnou chybu.
- Pokud jde o vztah mezi operátorem a anesteziologem, je v současné době plně uznáváno, že anesteziolog je rovnocenným partnerem, specialistou ve zcela samostatném oboru.
- **Lékař musí garantovat správný odborný postup, ale nemůže garantovat dobrý klinický výsledek.**

Co dělat v případě stížnosti, trestního oznámení/stíhání či žaloby?

- problémům předcházet správným postupem, dokumentací a komunikací
- **kopie dokumentace pro vlastní potřebu a sepsat si popis a vysvětlení případu ASAP (MH: i při podezření na problémy)**
- 1. info primář a ujasnit odborně, 2. kontaktovat právníka 3. určit další postup:
 - 1. nedošlo k chybě, 2. došlo k chybě, která nesouvisí s újmou, 3. chyba souvisí s újmou
- chyba? přípustné riziko nebo porušení povinnosti? příčinná souvislost? kdyby k chybě nedošlo, vznikla by újma nebo smrt? důkazní situace? právní následky?
- **odpovídat jen na otázky a trvat na svých formulacích**, ev. v přítomnosti právníka
- na nahlížení do dokumentace jsou lhůty, nepřistoupit na osobní jednání, až po prošetření bude výsledek sdělen
- *zbytečně nemluv, nepiš, nepodepisuj nebo se nediv* (Mach J: Lékař a právo, str. 229)

Radiační pracovníci

(zákon Atomový zákon 263/2016 Sb.)

- & 3, odst. 1, písm. a): **radiační pracovník** (RP) je „každá fyzická osoba vystavená profesnímu ozáření“.
- & 78, odst. 1, písm. a): zařazování do kategorií A/B provádí provozovatel zdroje ionizujícího záření, resp. držitel povolení k vykonávání činností v rámci expozičních situací.
- zařazování je podle dávek, „které **by mohli** obdržet“ (vyhl. 422/2016, & 20), nikoliv obdrží nebo obdrželi.
- radiační pracovníci se „**nikdy** nekategorizují **pouze** podle osobních dávek aktuálně vyhodnocených na osobních dozimetrech, příp. na základě výsledků osobního monitorování nepřerazují do nižší kategorie a nepřestávají monitorovat! SÚJB, ing. Karla Petrová, ředitelka Sekce pro radiační ochranu (web)
- **vyhl. 422/2016** o radiační ochraně a zabezpečení radionuklidového zdroje:
 - & 3: roční obecný limit ozáření populace 1 mSv, lékařské ozáření limit nemá (viz dále)
 - & 4: **RP kat. A** roční limit pro vnitřní ozáření 6 mSv, čočka, 50 mSv, kůže 500 mSv/cm², ruce a nohy 500 mSv
- vyhl. 422/2016, & 46 **Kontrolované pásmo** musí být vymezeno a ohraničeno, místo, kde „nelze vyloučit, že a) průměrný příkon prostorového dávkového ekvivalentu na pracovním místě může být za kalendářní rok vyšší než 2,5 μSv/h“.
- vyhl. 422/2016, & 49 **Sledované pásmo**: radiační činnost může vykonávat pouze RP kat. A nebo B (dozimetr).

Radiační pracovníci

(zákon Atomový zákon 263/2016 Sb.)

- **vyhl. 422/2016, & 46, odst. 7:** „V kontrolovaném pásmu může vykonávat práce **pouze radiační pracovník kategorie A**. Jiná fyzická osoba může v kontrolovaném pásmu provádět: a) nezbytnou a nahodilou činnost 1. po dobu nezbytně nutnou a 2. pod dohledem radiačního pracovníka kategorie A určeného provozovatelem kontrolovaného pásma, nebo b) jde-li o radiačního pracovníka kategorie B, činnost spočívající v poskytování pomoci fyzické osobě podstupující lékařské ozáření.“
- **Poskytování anesteziologické péče (AP):**
 - **není činností nezbytnou a nahodilou**, nýbrž soustavnou, vyžadující trvalou přítomnost anesteziologa u pacienta (DP ČSARIM 2017: „**kontinuálně klinicky** sledován celkový stav pacienta“),
 - **není „poskytování pomoci osobě podstupující lékařské ozáření rad. pracovníkem kat. B“**, neboť poskytování AP je nezbytnou podmínkou umožňující provedení vlastního chirurgického či katetrizačního výkonu s ionizujícím zářením (IZ),
 - **není činnost dobrovolná** dle vyhl. 422/2016, & 33, odst. 3, jsme určováni rozpisem ARO/KARIM

RP kat. A vykonává práci zvláště obtížnou (vystavení účinkům IZ, ZP 262/2006 & 215, odst. 4c: dodatková dovolená + příplatek!

Lékařské ozáření

v případě lékařského ozáření je míra ozáření optimalizována, *není však limitována*, záleží na typu vyšetření, které je třeba provést

<https://sujb.gov.cz/radiacni-ochrana/oznameni-a-informace/pouzivani-rentgenu-lekarske-ozareni>

Tab. 2 Přístup radiační ochrany k označení rizika při ozáření malými dávkami

Velikost efektivní dávky	Riziko
nižší než 0,1 mSv	zanedbatelné
0,1 mSv - 1 mSv	minimální
1 mSv - 10 mSv	velmi nízké
10 mSv - 100 mSv	nízké

Tab. 1 Typické hodnoty efektivních dávek pro vybraná konvenční rentgenová a CT vyšetření

Diagnostický výkon		Typické efektivní dávky (mSv)	Přibližná doba pro stejné ozáření z přírodních zdrojů
Konvenční rentgenová vyšetření	Končetiny a klouby	< 0,01	< 1,5 dne
	Plíce (jeden PA snímek)	0,02	3 dny
	Lebka	0,07	11 dní
	Mamografie (skreening)	0,1	15 dnů
	Kyčle	0,3	7 týdnů
	Pánev, hrudní páteř	0,7	4 měsíce
	Břicho	1,0	6 měsíců
	Bederní páteř	1,3	7 měsíců
	Polykací akt	1,5	8 měsíců
	IVU	2,5	14 měsíců
	Vyšetření žaludku, střevní pasáž	3	16 měsíců
Irigoskopie	7	3,2 roku	
CT vyšetření	CT hlavy	2,3	1 rok
	CT hrudniku	8	3,6 roku
	CT břicha nebo pánve	10	4,5 roku

PET/CT 14 mSv Heřman a kol: Základy radiologie